

Restaurācija – vēsturisko

● LINDA KILEVICA

Kultūrvēsturisko ēku atjaunošanas programmā Liepājas pašvaldība šogad atbalstījusi 12 iesniegtos projektus par kopējo summu 137 070,34 eiro. Pieteikumu skaits beidzamajos gados sarūk būvniecības augsto izmaksu dēļ, tā ir sliktā ziņa. Labā ziņa – pašvaldība 2023. gadā, piešķirot papildu līdzekļus, spējusi līdzfinansēt visus projektus, kuri atbilda līdzfinansējuma programmas nolikumam.

Kaut vai ielikt logus

Līdzfinansējuma konkursa kultūras pieminekļu saglabāšanai Liepāja organizē kopš 2015. gada, paredzot finansējumu seno ēku izpētei, būvprojektu sagatavošanai, pašas ēkas vai tās būvdetaļu restaurācijai.

Kopumā līdzfinansējuma programmā 2023. gadā tika iesniegti 13 projektu pieteikumi. Atskatoties uz iepriekšējiem gadiem, katrā konkursā bijuši 26–28 pretendenti, pastāsta Liepājas būvvaldes kultūras pieminekļu aizsardzības inspektore Ilze Bernāte. "Sākot ar pandēmijas laiku un arī pērn saistībā ar starptautisko situāciju, kas ietekmēja būvniecību, ir vērojams kritums. Būvniecības izmaksas ir sadārdzinājušās," viņa skaidro aktivitātes mazināšanos.

To ēku īpašnieki, kuri programmā pieteikušies agrāk un izpildījuši visus nosacījumus, lai varētu uzsākt restaurāciju (ir veikta arhitektoniski mākslinieciskā izpēte, izstrādāti būvprojekti), tagad varētu ķerties pie finansiāli ietilpīgākās daļas. "Tas katram individuāli izvērtējams, jo pašvaldības līdzfinansējums nav simtprocentīgs, ir jāiegulda sava daļa. Acīmredzot tas ir problemātiski, to norāda arī pieteikumu skaits," saka I. Bernāte.

Lai arī process sabremzējies, viņai ir gandarījums par tām mājām, kuru īpašnieki raduši iespējas izstrādātos būvprojektus realizēt. Ja ekonomisko apstākļu dēļ pie realizācijas netiek, noteikumi neparedz sankcijas par to un katrs savu iespēju robežās var veikt darbus mazākā apjomā, kaut vai nomainīt ēkā logus. "Labs piemērs ir dzīvojamā māja Tīrģoņu ielā 22. Tai izstrādāja restaurācijas būvprojektu, bet nebija iespēju to realizēt, un komercietelpu īpašnieks kafējnīcai "Sakta" pēc būvprojekta izgatavoja atbilstošus vitrīnu logus ļoti labā kvalitātē. Ēka Palmu ielā 7, kurai izstrādāts restaurācijas

būvprojekts, šogad var īstenot tikai ārdurvju restaurāciju, bet īpašnieki plāno darbus turpināt," min I. Bernāte. Ķeroties klāt vecajām ēkām, bieži atklājas nepieciešamība pēc papildu darbiem, un tas ir klupšanas akmens, jo atkal jāspēj atrast un piesaistīt jaunu finansējumu un iekļauties termiņos.

Lineļļa un kaļķis pagrabā

Tas, ar ko sākt atjaunošanu, atkarīgs no ēkas tehniskā stāvokļa. "Tur, kur cilvēki dzīvojuši un mīt joprojām, ēkas ir uzturētas salīdzinoši labi, taču ir tādas, kuras 30 gadus nav sagaidījušas savu saimnieku. Tur jāsāk ar tehniskā apsekojuma atzinumu, ar būvzinieņa slēdzienu. Apdzīvotā mājā katrs saimnieks redz, kura ir tā lieta, kas jāveic. Pieteikumi gadu gaitā rādījuši, ka jāsāk ar jumtu, jo, izstrādājot pilnu būvprojektu, pieļaujams darbus sadalīt pa kārtām. Ar jumta restaurāciju sāka Peldu iela 36 un Peldu iela 38, Republikas iela 26/28, Bāriņu iela 31 un 28. Kad tas izdarīts, var ķerties klāt skaistākajai daļai – fasādei," stāsta I. Bernāte.

Pērnvasar dibinātā Liepājas Restaurācijas centra vadītājs un vēsturiska nama Bāriņu ielā 26 īpašnieks Ivars Pilips-Matisons arī uzsver vērtīgu un atbildīgu saimnieka lomu un nosauc vienu no saviem vadmotīviem – katram īpašniekam vai pārvaldniekam jābūt kompetentam savas mājas vajadzībās. "Restaurācija pēc būtības nebūtu nepieciešama, ja īpašums regulāri tiktu uzturēts tehniski labā stāvoklī – atjaunots fasādes krāsojums, regulāri salabota lietūs ūdens noteiku sistēma. Katras šādas mājas pagrabā būtu jābūt vietiņai, kur nolikt lineļļu, kaļķi, mālu, kādus koka gabalus, no kuriem izgatavot protēzes, dažas bundžas ar fasādes krāsu. Restaurācija ir pēdējais glābiņš īpašumam," viņš pauž.

Liepājā pamazām atdzimst arī tādas vēsturiskās ēkas, kuru īpašnieki nepretendē uz pašvaldības finansējumu, bet izmanto savus līdzekļus. Pilsētbūvniecības pieminekļiem pieļaujama gan atjaunošana, gan pārbūve, saskaņojot ar Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldi, atzīmē I. Bernāte. "Par saviem līdzekļiem cilvēki parasti izvēlas atjaunošanu, jo restaurācijā tomēr svarīga ir gan materiālu sadarbība, gan izmantotā būvlaiķa raksturīgā tehnoloģija. Tā prasīja lielākus ieguldījumus, specifiskus materiālus un meistarus

ar atbilstošu kvalifikāciju, kas, protams, sadārdzina izmaksas, tomēr ieguvums ir tāds, kā kultūrvēsturiska ēka būtu pareizi jāsaglabā. Protams, apbūves noteikumos ir prasības, kas ēkas īpašniekam jāievēro, tomēr restaurācijas programmā cilvēki ir motivētāki darīt pareizi," secina inspektore. "Labi, ja var saglabāt

arī oriģinālās detaļas, tomēr tad, ja ēka ilgstoši bijusi pamesta un neapsaimniekota, ir svarīgi, lai tā nepazustu kā apjoms."

I. Pilips-Matisons otro vasaru rīko restaurācijas meistarklases, mācoties un darot pats, un ļaujot pieredzi gūt arī citiem interesentiem. "Lielākais drauds vēsturiskajiem namiem Liepājā

ir ātrā būvniecība un ātrie materiāli, kas īsā laikā nožūst, sacietē, aizsargā utt. Man ir tāda hipotēze, ka pati restaurācija nav dārgāks process kā mūsdienu būvniecība. Restaurācija rit ilgāk, darba stundu ir vairāk. Salīdzinot meistarību darba izmaksas, starpība veidojas par sliktu restaurācijai," viņš norāda. >>

ES DOMĀJU TĀ: KURAS ĒKAS LIEPĀJĀ VAJADZĒTU ATJAUNOT?

Juris – liepājnieks:
– Neesmu par to aizdomājies. Būtu jauki, ja ņemtu par

piemēru vēsturisko kafējnīcu "Teika" un pēc tāda principa atjaunotu kādu ēku vai kultūrvietu. Celt jaunu un lielu namu kā "Lielais dzintars" nebūtu vērts.

Sandis Pēcis – aktieris:
– Viss atkarīgs no tā, kā būvnieks uztver šo "vēsturisko atjaunošanu",

jo ir gadījumi, kad ēkas tiek atjaunotas, bet netiek saglabāta vēsturiskā vērtība. Ja atjaunošana notiek ar pašvaldības līdzfinansējumu, tad labāk to darīt mājai, kura nes

labumu pilsētai. Man šķiet, ka būvnieki ļoti skaisti un akurāti izdara viņiem uzdoto darbu. Viennozīmīgi būtu jāatjauno ēkas, kuras piesaista tūristus ar savu vēsturisko nozīmīgumu. Pašvaldībai vajadzētu pārskatīt īpašuma nodokļus, jo šobrīd dzīvojam, tā teikt, labāk nekā Rīgā, ņemot vērā īres cenas.

Renāte – liepājniece:
– Precīzu adresi diemžēl nemācēju pateikt. Es ar interesi vēroju

skaistās privātmājas, veco laiku vasarnīcas, bet, tā kā tās pieder privātpašniekiem, tad atjaunošana gulstas uz viņu pleciem. Piemēru noteikti varētu ņemt no atjaunotajām koka ēkām, kas Liepājā ir liela vērtība, un nav manīts, ka kaut

kur būtu izmantotas greizas krāsas.

Aija – pensionāre:
– Konkrēti nemācēju pateikt, bet par labu piemēru varu minēt

Hojieres kundzes namu. Noteikti būtu jāaglabā koka arhitektūra, jo atbraucējus, piemēram, lietuviešus, piesaista restaurētā apbūve.

Aiva – liepājniece:
– Ļoti skaisti atjaunotas ēkas ir Bāriņu ielā. Principā visā pilsētā ir daudz atjaunotu ēku. Noteikti būtu

jāsakārto kāda no lielajām, senajām ēkām.